

«Розмова про премудрість», «Діалог, або розмова про давній світ», «Розмова п'яти подорожніх про істинне щастя у житті», «Байки харківські та ін.), піднімає проблеми гармонійності людини, необхідності самопізнання, дружби, любові, духовності, освіти та ін. Свого найкращого учня Михайла Ковалінського мандрівний філософ закликає самотужки вивчати грецьку мову і радить як це краще робити: «Знаходь годину і щоденно потроху, але обов'язково і саме щоденно, підкидай в душу, як у шлунок, слово або вислів... Чим повільніше будеш вивчати, тим плодотворніше навчання. Повільна постійність нагромаджує кількість більшу від сподіваної» [7, с. 223]. Сковорода радить як краще обирати собі друзів для спілкування: «Прохаєш дати тобі поради... про те, з якими друзями підтримувати тобі зв'язок? З хорошими – відповідаю я коротко. А з хороших лише з тими, до кого в тайниках серця ти по натурі схильний... Слід підтримувати зв'язок з тими, які кращі, ніж інші, які звичайно вважаються просто добрими. Обирати слід щирих, постійних і простих. Про щирю душу кажуть, що вона не заздрісна, не зловна, не підла. Прості – не дурні, але відкриті, не брехливі, не облудні...» [7, с. 251–252]. Спілкуванню Г.Сковорода надавав великого значення – вважав це сенсом свого життя, двадцять п'ять останніх років якого провів як мандрівний народний просвітител, обійшов майже всю Лівобережну Україну, розмовляв з людьми про сенс життя, про добро і зло, давав поради, читав і обговорював із ними свої твори.

Висновки. Отже, підсумками зазначеного періоду стосовно дослідження проблем формування комунікативної компетентності особистості можна вважати: усвідомлення ролі мови як засобу досягнення соціальної взаємодії людей у системі суспільних відносин, втілення ідеї соціальної взаємодії у принципах гуманізму і співпраці, визнання впорядкованості стосунків між людьми відповідно до їх симпатій і вподобань як вирішального фактору суспільного розвитку і засобу вирішення соціальних проблем.

Перспективи подальших наукових розвідок. Подальші дослідження необхідно спрямувати на вивчення проблеми формування комунікативної компетентності особистості на сучасному етапі розвитку освіти.

БІБЛОГРАФІЯ

1. Генсьорський А. І. Галицько-Волинський літопис (лексичні, фразеологічні та стилістичні особливості) / А. І. Генсьорський. – К., 1961. – С.225–234.
2. Громов І.А. Западная социология / И. А. Громов, А. Ю. Мацкевич, В. А. Семенов. – СПб., 1997. – 372 с.
3. Грушевський М. Історія української літератури : В 6 т. 9 кн. Т. 2 / М. Грушевський [упоряд. В. В. Яременко]. – К. : Либідь, 1993. – 264 с.
4. Малахов В. Етика спілкування : навч. посібн. / Віктор Малахов – К. : Либідь, 2006. – 400 с.
5. Пилипенко В. Є. Спеціальні та галузеві соціології : навч. посібник. – К. : Каравела, 2003. – 304 с.
6. Сковорода С. О. Професійно-комунікативна компетентність учителя початкових класів / С. О. Сковорода, Ю. С. Вторнікова. – Одеса : Абрикос Компані, 2013. – 290 с.
7. Сковорода Г. Повне зібрання творів у двох томах. Том 2. / за редак. В. І. Шинкарук. – К., 1973. – С. 223–260.

УДК 378. 147. 002. 2

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ПРОФІЛЬНОГО ТЕХНОЛОГІЧНОГО НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Василь ЧУБАР (Кіровоград)

Стаття присвячена пошуку шляхів удосконалення підготовки майбутніх учителів технологій до використання інтерактивних технологій кооперативного навчання старшокласників у гетерогенних групах у процесі профільного технологічного навчання. У дослідженні використано взаємно доповнюючі методи: вивчення, аналіз і систематизація психолого-педагогічної і методичної літератури, а також системний і проблемно-пошуковий методи для обґрунтування шляхів удосконалення використання інтерактивних технологій кооперативного навчання старшокласників у гетерогенних групах у процесі профільного технологічного навчання. Враховуючи результати проведеного дослідження, пропонуємо впровадження інтерактивних технологій кооперативного навчання для профільного технологічного навчання старшокласників розпочинати з визначення їхніх пізнавальних можливостей і згідно одержаних результатів та запропонованих рекомендацій здійснити комплектування гетерогенних груп в класному колективі; на початку реалізації інтерактивних технологій кооперативного навчання у гетерогенних групах в навчальному процесі використовувати їх із врахуванням запропонованої послідовності інтерактивних технологій та дотриманням відповідних вимог

Ключові слова: профільне навчання технологій, інтерактивне кооперативне навчання, технології інтерактивного навчання.

Постановка проблеми. Інноваційний розвиток техніки й технологій, становлення інформаційного суспільства, поява нових видів виробничої діяльності сприяють у державі змінам у соціально-економічних процесах. Вони ставлять перед вищими педагогічними навчальними закладами нові завдання з удосконалення підготовки майбутніх учителів технологій до формування в старшокласників готовності до трудової діяльності в умовах інноваційного виробництва. Відповідно до цього МОІН України підготувало ряд нормативних документів, розробляються і впроваджуються нові профілі, здійснюються пошуки

прогресивних технологій профільного технологічного навчання та ін. Однак, у роботі загальноосвітніх навчальних закладів є суттєві недоліки щодо формування в старшокласників соціально важливих компетенцій, володіння якими дозволить оптимально адаптуватися до трудової діяльності в умовах інноваційного виробництва та ринкових відносин.

Зазначені недоліки пов'язані з пасивністю старшокласників на заняттях, відсутністю у них інтересу до навчання, тому проблема активізації розумової діяльності учнів під час навчального процесу належить до числа найважливіх у педагогічній науці та практиці. У сучасних соціально-економічних умовах учителі не можуть сподіватися на високий рівень внутрішньої мотивації старшокласників до навчання, на усвідомлення ними потреби в засвоєнні загальноосвітніх знань та умінь. Вони повинні використовувати відповідні методи активізації розумової діяльності старшокласників для формування в них загальноосвітніх знань, умінь та рис творчої особистості.

Останнім часом у педагогічній науці та практиці розробляються та впроваджуються новітні технології навчання, зокрема, інтерактивні технології навчання, які доповнюють та розвивають сучасну дидактику. Тому необхідна відповідна методична підготовка майбутніх учителів технологій щодо практичного використання інтерактивних технологій навчання. Використовуючи їхні можливості, можна забезпечити значне підвищення ефективності навчального процесу й досягти необхідного інтелектуального розвитку старшокласників.

Аналіз актуальних досліджень. Елементи інтерактивного навчання розглядалися в ідеях взаємного навчання Й. Песталоцці та вільного розвитку й виховання учнів Ж.-Ж. Руссо й Дж. Дьюї, белл-ланкастерській системі, дальтон-плані, бригадно-лабораторному методі тощо. Вони застосовувалися в українській школі в перші десятиліття минулого століття, зокрема, в лабораторно-бригадному та проектному методах, під час роботи в парах змінного складу, виробничих екскурсіях, але подальшого розвитку не одержали.

У Західній Європі та США групові форми навчальної діяльності учнів, в тому числі й інтерактивні, активно розвивалися та вдосконалювалися. Зокрема, інтерактивні методи набули поширення в теорії та практиці американських шкіл, де їх використовували при викладанні різних предметів. Дослідження, проведені американськими вченими довели, що інтерактивне навчання дозволяє значно збільшити об'єм засвоєного навчального матеріалу, оскільки впливає не лише на свідомість учня, а й на його почуття та волю [2, с. 8].

Розробляючи теоретичні засади дидактики, Е. Я. Голант в 60-х роках ХХ століття запропонував класифікувати методи навчання в залежності від участі учнів у навчальному процесі на пасивні та активні. Виходячи з цього, інтерактивні методи навчання можна розглядати як різновид активних, що відрізняються від них характером комунікації між учасниками навчання.

Подальший розвиток та застосування елементів інтерактивного навчання ми знаходимо в працях В. Сухомлинського, творчості вчителів-новаторів 70–80-х років (Ш. Амонашвілі, В. Шаталов, Є. Ільїн, С. Лисенкова), теоріях розвивального навчання (В. Давидов, О. Дусавицький), співдружності у навчанні (В. І. Дьяченко) та в системах форм організації навчання й формах навчальної роботи в середній школі (І. М. Чередов).

Окремі аспекти використання інтерактивних технологій навчання в нашій час у загальноосвітніх, професійно-технічних, професійних та вищих навчальних закладах досліджувались науковцями та педагогами – практиками: дослідження суті інтерактивних технологій та їхньої класифікації (В. В. Ревенко); методика використання інтерактивних технологій навчання у сучасній школі (Г. О. Сиротенко); впровадження інтерактивного навчання у професійну підготовку фахівців та учнів (О. І. Пометун, Л. В. Пироженко, Н. С. Побірченко, О. М. Коберник, Г. О. Коберник, О. А. Комар, Т. А. Торчинська, І. Г. Майорова) та ін.

Інтерактивне навчання, Н. П. Волкова розглядає, як технологію, що застосовується в ігровій формі з використанням досвіду учнів, який одержали у практичній діяльності й розділяє її «...за освітніми цілями і завданнями, формами, ходом, і передбачуваними результатами» [1, с. 345]

Найбільш вагомими результатами з наукового обґрунтування та практичного використання інтерактивних технологій у навчальному процесі має вітчизняна дослідниця О. Пометун, яка теоретично обґрунтувала широке коло питань пов'язаних з інтерактивними технологіями навчання в сучасній шкільній практиці.

Аналізуючи суть інтерактивного навчання в умовах профільної технологічної підготовки учнів старшої школи О. Коберник та А. Терещук зазначають, що воно розуміється як «...навчання у взаємодії, спрямоване на активізацію пізнавальної діяльності старшокласників, що відбувається у формі діалогу між учнями і учителем, учнівськими міні групами (учасниками проекту) на засадах співробітництва та співтворчості» [4, с. 168].

Вивчення практичного досвіду доводить, що моделювання та проведення уроків з використанням інтерактивних технологій навчання потребують, відповідної компетентності вчителя, його вміння переглянути і перебудувати власну роботу з учнями [5; 6; 9; 10].

Незважаючи на вагомі результати досліджень науковців, педагогів практиків щодо теоретичного та методичного обґрунтування й застосування у навчальному процесі інтерактивних технологій навчання, поза увагою дослідників залишились важливі питання застосування інтерактивних технологій навчання старшокласників у гетерогенних групах у процесі профільного технологічного навчання.

Мета статті – визначення шляхів удосконалення підготовки майбутніх учителів технологій до використання інтерактивних технологій кооперативного навчання старшокласників у гетерогенних групах у процесі профільного технологічного навчання.

Методи дослідження. У дослідженні використано взаємодоповнюючі методи: вивчення, аналіз і систематизація психолого-педагогічної і методичної літератури, системний і проблемно-пошуковий методи для обґрунтування шляхів удосконалення використання інтерактивних технологій кооперативного навчання для профільного технологічного навчання старшокласників у гетерогенних групах.

Виклад основного матеріалу. У нашому дослідженні оперуємо визначенням, яке запропонувала О. Пометун «Інтерактивні методи навчання (англ. *inter* – взаємний і *act* – діяти, тобто здатний до взаємодії, діалогу) – спосіб організації активної взаємодії учнів і вчителя у навчальному процесі з метою досягнення визначених дидактичних результатів» [7, с. 357].

Залежно від мети уроку та форм організації навчальної діяльності учнів інтерактивні технології навчання поділяють на: «...інтерактивні технології кооперативного навчання; інтерактивні технології колективно-групового навчання; технології ситуативного моделювання; технології опрацювання дискусійних питань» [8, с. 33]. Ми зупинимось на визначенні шляхів удосконалення використання інтерактивних технологій кооперативного навчання.

Кооперативна групова робота старшокласників може реалізуватися в «...гетерогенних (складаються з учнів з різним рівнем пізнавальних можливостей) групах або ... гомогенних (складаються з учнів, приблизно рівних за пізнавальними можливостями)» [8, с. 31]. У нашому дослідженні обираємо гетерогенні групи.

Наш підхід до визначення шляхів удосконалення використання інтерактивних технологій кооперативного навчання старшокласників у гетерогенних групах у процесі профільного технологічного навчання полягає у наступному:

- формування гетерогенних груп в межах класного колективу для реалізації інтерактивних технологій кооперативного навчання здійснюється з врахуванням пізнавальних можливостей учнів даного класу;
- навчальний процес з використанням інтерактивних технологій кооперативного навчання реалізується в гетерогенних групах старшокласників, які об'єднані загальною навчальною метою при опосередкованому керівництві вчителя;
- навчальний процес з використанням інтерактивних технологій кооперативного навчання реалізує мотиваційну, навчальну, розвиваючу, виховну та організаційну функції, які спрямовані на формування в учнів компетентностей, що забезпечують творче, новаторське ставлення до навчання та праці.

Реалізацію профільного навчання старшокласників технологій виробництва з використанням інтерактивних технологій кооперативного навчання у гетерогенних групах пропонуємо розпочинати з визначення індивідуальних пізнавальних можливостей старшокласників в межах класного колективу. Під індивідуальними пізнавальними можливостями розуміємо сукупність інтелектуальних, моральних та фізичних можливостей старшокласників, від яких залежить ефективність навчальної діяльності. Виходитимо з положення якості навчання старшокласників є зовнішнім проявом їхніх пізнавальних можливостей, які визначаються рядом компонентів, серед яких ми виділяємо такі: інтерес до навчання, здібності до навчання та працездатність. Рівень розвитку кожного компонента різний: високий, середній, низький. Для кожного рівня розвитку компонентів пізнавальних можливостей характерне своє, належне тільки йому, виявлення певних властивостей розумової діяльності учнів, а саме: здатність до самостійного вивчення навчального матеріалу; специфіка запам'ятовування конкретних й абстрактних елементів навчального матеріалу; загальний тонус розумової діяльності, його сила, глибина, стійкість; гнучкість мислення та ін. [3].

У результаті комбінації компонентів та їхніх рівнів розвитку ми побудували матрицю варіацій пізнавальних можливостей старшокласників, яка мала 27 можливих варіантів. Такий детальний аналіз пізнавальних можливостей бажано застосовувати в процесі ґрунтовного планування індивідуальної роботи з учнями. Аналіз довів [11, с. 249 – 251], що 27 варіантів пізнавальних можливостей старшокласників можна звести до чотирьох, а саме: відмінні, добрі, задовільні та слабкі й використовувати їх при формуванні гетерогенних груп.

Під час формування гетерогенних груп для профільного технологічного навчання старшокласників з використанням інтерактивних технологій кооперативного навчання пропонуємо дотримуватись таких рекомендацій:

- гетерогенні групи складаються переважно з 4-х учнів, які займають робочі місця що знаходяться поруч для забезпечення постійного контакту (така кількість учнів у групі дає можливість проводити і парну роботу);

– гетерогенну групу необхідно формувати з учнів, які мають різні пізнавальні можливості, щоб учні з відмінними й добрими пізнавальними можливостями надавали допомогу в навчанні своїм товаришам, які мають слабкі та задовільні пізнавальні можливості;

– спікерами гетерогенних груп призначаються учні з кращими пізнавальними можливостями, а в окремих випадках ті, що мають добрі організаторські здібності;

– при формуванні гетерогенних груп необхідно врахувати відношення старшокласників один до одного й не допускати включення в одну групу тих, які мають один до одного неприязнь, антипатію та ін.;

– учнів з добрими організаторськими здібностями, необхідно включати в різні групи, що сприятиме активізації їхньої діяльності;

– склад гетерогенної групи може змінюватись протягом навчального року, допускаються переходи учнів з групи в групу, якщо вони викликані необхідністю активізувати навчально-пізнавальну діяльність учнів;

– бажано, щоб гетерогенні групи зберігали свій склад протягом тривалого часу, що сприятиме розвитку міжособистісних відносин, взаємному навчанню, взаємодопомозі та взаємоконтролю учнів у групі, а вчитель більше часу приділятиме управлінню процесом засвоєння знань.

Під час реалізації навчального процесу з використанням інтерактивних технологій навчання пропонуємо скористатися висновком О. Пометун, відносно того, що суть інтерактивного навчання полягає в тому, що «...навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учасників. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують з приводу того, що вони знають, вміють і здійснюють» [8, с. 9].

Виходячи із суті інтерактивних технологій кооперативного навчання, пропонуємо у процесі профільного технологічного навчання старшокласників у гетерогенних групах дотримуватися вимог:

– для реалізації пізнавальної діяльності необхідно створити комфортні умови навчання в гетерогенній групі, за яких кожен старшокласник відчуватиме свою успішність та інтелектуальну спроможність;

– інтерактивні технології кооперативного навчання в гетерогенних групах реалізуються в контексті особистісно-орієнтованих технологій, зокрема, в кооперативному, діалогічному навчанні, ігрових методах, формах організації групової діяльності тощо;

– процес виконання дидактичних завдань із використанням інтерактивних технологій кооперативного навчання в гетерогенних групах повинен мати таку структуру: мотивація; оголошення, представлення теми та очікуваних навчальних результатів; надання необхідної інформації; інтерактивна вправа – центральна частина заняття; підсумок, оцінювання результатів уроку [8, С. 82];

– основними ознаками інтерактивного кооперативного навчання є діалогічність, активна рівноправна взаємодія всіх старшокласників і викладача, атмосфера успішності, переймання учасниками конкретного досвіду, рефлексія, свідоме регулювання та активізація своєї поведінки;

– інтерактивне навчання комплексно активізує особистість старшокласників, їхні думки, почуття, знання, інтереси й бажання, а також посилює мотивацію до навчання, дає можливість використовувати психологічну енергію в навчальних процесах;

– реалізація інтерактивного кооперативного навчання в гетерогенних групах вимагає від учителя технологій дотримання певних вимог до навчального процесу: організація навчального процесу як багатосторонньої, партнерської, інтенсивної комунікації; сприятлива, позитивна психологічна атмосфера в гетерогенній групі та класі; спеціальна організація навчального простору тощо.

Ми пропонуємо на початку впровадження інтерактивних технологій кооперативного навчання старшокласників у гетерогенних групах під час профільного технологічного навчання використовувати їх у такій послідовності:

– виконання навчальних завдань в парах;

– виконання навчальних завдань в ротаційних четвічках;

– виконання навчальних завдань за схемою: два – чотири – всі разом;

– виконання навчальних завдань у малих групах.

Пропонуємо навчальний процес у гетерогенних парах застосовувати на початковому етапі використання інтерактивних технологій кооперативного навчання для формування в старшокласників навичок спільної роботи. Цю форму роботи використовують для досягнення дидактичної мети: вивчення, закріплення та перевірка знань тощо. Вона дає широкі можливості старшокласникам для взаємного навчання та взаємного контролю.

На наступному етапі реалізації інтерактивних технологій кооперативного навчання в гетерогенних групах бажано практикувати виконання навчальних завдань старшокласниками в ротаційних четвічках, де навчальний процес використовується для розв'язання різноманітних дидактичних завдань, а також дає можливість подальшого коригування складу гетерогенних груп для підвищення ефективності навчального процесу в групах.

Навчальна робота два – чотири – всі разом, як варіант інтерактивних технологій кооперативного навчання, поєднує можливості парної та групової роботи, а також роботи всього класного колективу. Його бажаного застосовувати для подальшого формування в старшокласників навиків спільного виконання навчальних завдань в малих групах. Він ефективний при вивченні складного навчального матеріалу та розв’язанні проблемних питань, а також вчить старшокласників працювати в змінних умовах.

Виконання навчальних завдань в малих гетерогенних групах з використанням інтерактивних технологій кооперативного навчання – спільна пізнавальна діяльність колективу учнів. Залежно від мети та змісту дидактичного завдання можливі різні варіанти її організації: діалог, синтез думок, спільний проект, пошук інформації, коло ідей, мозковий штурм тощо. Навчання в малих групах може бути спрямоване на планування навчальної діяльності, відтворення та застосування навчальної інформації, засвоєння способів виконання технологічних операцій, проведення самоконтролю тощо. Колективне виконання навчальних завдань сприяє посиленню пізнавальних мотивів, розвитку в старшокласників творчого мислення, формуванню та розвитку комунікативних навичок. При груповій навчальній діяльності суб’єктом навчального процесу виступає не окремих учень, а невелика група учнів.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. При використанні інтерактивних технологій кооперативного навчання старшокласників у гетерогенній групі значно підвищується роль вчителя – лідера та організатора навчального процесу, тому удосконалення їхньої підготовки до використання інтерактивних технологій сприятиме поліпшенню профільного технологічного навчання.

Ми розглянули тільки окремих аспект проблеми пошуку шляхів удосконалення підготовки майбутніх учителів технологій до використання інтерактивних технологій кооперативного навчання старшокласників у гетерогенних групах у процесі профільного технологічного навчання. Подальшу роботу в цьому напрямі бажано спрямувати на:

– використання інтерактивних технологій у процесі профільного технологічного навчання старшокласників в умовах гомогенної групи;

– розробку та впровадження в процес підготовки майбутніх учителів технологій методичних рекомендацій з використання інтерактивних технологій кооперативного навчання у процесі профільного навчання старшокласників технологій виробництва, в залежності від виду профілю, навчально-методичного забезпечення, пізнавальних можливостей старшокласників тощо

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. 3 – вид., стер. / Н. П. Волкова. / – К.: Академвидав, 2009. – 616 с.
2. Інтерактивні технології: теорія та методика // Пометун О. І., Побірченко Н. С., Коберник Г. І., Комар О. А., Торчинська Т. А. – Умань – Київ. – 2008. – 95 с. http://Interact_tehn_teor_met.pdf
3. Калмыкова З. И. Обучаемость и принцип построения ее диагностики // Проблемы диагностики умственного развития учащихся. Сб. статей / Под. ред. З. И. Калмыковой. – М. : Педагогика, 1976. – С. 10–38.
4. Коберник О. М. Теорія і методика профільного технологічного навчання учнів в старшій школі: навчальний посібник / О. М. Коберник, А. І. Те- рещук. – Умань: ФОП Жовтий, 2013. – 365 с.
5. Майорова І. Г. Впровадження інтерактивного навчання у професійну підготовку фахівців / І. Г. Майорова. – Донецьк : ПО ІПП УМО, 2012. – 42 с.
6. Побірченко Н. С. Інтерактивне навчання в системі освітніх технологій / Н. С. Побірченко, Г. О. Коберник // Початкова школа. – 2004. – №10. – С. 8-10.
7. Пометун О. І. Інтерактивні методи навчання. // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України, головний ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
8. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук. – метод. посібн. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. / За ред. О. І. По- метун. – К.: Видавництво А. С. К., 2004. – 192 с.
9. Ревенко В. В. До питання про суть та класифікацію інтерактивних технологій / В. В. Ревенко // Педагогіка вищої та середньої школи : [збірник наукових праць] / [гол. ред. – проф. Буряк В. К.]. – Кривий Ріг : КДПУ, 2008. – Вип. 21. – С. 228 – 234.
10. Сиротенко Г. О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. / Г. О. Сиротенко – Х.: Видав. гр. «Основа», 2003. – 80 с.
11. Чубар В. В. Профільне навчання старшокласників технологій в умо- вах диференційовано-групової організації навчального процесу / В. В. Чубар // Наукові записки. – Серія: Педагогічні науки. – Вип. 82. – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. – 264 с. – С. 246 – 255.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Чубар Василь Васильович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики технологічної підготовки, охорони праці та безпеки життєдіяльності Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: профільне навчання технологій виробництва учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів.